

Synagogy v plamenech

Křišťálová noc 1938 v českém pohraničí

Severočeské muzeum v Liberci
13. 9. – 31. 12. 2013

PRACOVNÍ LISTY K VÝSTAVĚ

Určeno pro 2. stupeň ZŠ a střední školy.

Součástí pracovních listů jsou i pokyny pro učitele a další pracovní listy a náměty pro navazující práci v hodině. Pracovní listy jsou volně stažitelné na www.muzeumlb.cz.

Vypracovala Alena Černá

ZADÁNÍ

Doplňte do textu chybějící informace tak, aby dával smysl a odpovídal skutečnosti. Na doplňující otázky nejprve odpovězte sami, poté vedte debatu s ostatními a její výsledky si poznamenejte.

Všechny potřebné informace naleznete na výstavě.

ÚVOD

„Křišťálová noc“ proběhla v noci z _____ v roce _____.

Tato událost byla jedním z vrcholů protižidovských nálad předválečného Německa, vedla ke všeobecnému přijetí pronásledování Židů v Říši, ale nebyla první. Protižidovské nálady se v Německu objevovaly již od konce _____ století a naplno se rozvinuly po roce 1933, kdy se k moci v Říši dostala _____, v jejímž čele stál _____. V květnu 1933 došlo k pálení knih tzv. _____ autorů a v roce _____ byly Říšským sněmem vydány _____ zákony, které se staly zásadním prostředkem pro potlačování židovské menšiny.

Protižidovské nálady se nevyhnuly ani českému pohraničí. V roce 1935 se do českého parlamentu dostala _____, založená

v roce 1933 vratislavickým rodákem Konradem Henleinem, a došlo k výraznému zhoršení vztahů německy mluvících obyvatel s Čechy a především i s německy mluvícími Židy.

DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKY

- S pomocí jakých médií se po Říši i v pohraničí šířily protižidovské nálady?
- Kdo stál v pozadí těchto nálad, podporoval je a později stál i v pozadí „křišťálové noci“ a dalších procesů s Židy?
- Jaký morální i politický význam mělo mít pálení knih z roku 1933? Připomeňte si citát Heinricha Heineho použitý pro památník pálení knih „Knihovnu“ v Berlíně: „To byla jen předehra, kde pálí knihy, tam nakonec budou upalovat lidi.“

„KŘIŠŤÁLOVÁ NOC“

Jako událost bezprostředně předcházející „křišťálové noci“ je označován

_____ na legačního sekretáře německého vyslance Ernsta Eduarda vom Rath, který dne _____ roku _____ v _____ provedl Herschel Grynszpan. Sedmnáctiletý mladík chtěl

tímto činem upozornit na tísnivou situaci své rodiny i dalších _____ žijících v _____. Polské úřady totiž vydaly nařízení o konci platnosti _____ lidem žijícím mimo Polsko déle než pět let. Bylo to z obavy, že se _____ kvůli vyhrocené protižidovské atmosféře v Německu vrátí zpět do vlasti. Tyto obavy se naplnily, protože německé gestapo donutilo pod hrozbou násilí přes 17 tisíc lidí překročit _____. Pro vyhnance byly v Polsku alespoň zřízeny tábory, ale řešení jejich situace se protáhlo na několik týdnů.

Grynszpánův čin byl německou nacistickou propagandou vydáván za _____. Již následujícího dne začaly po celé zemi _____ proti Židům, byly jim zabavovány zbraně, docházelo k zatýkání a v koncentračním táboře _____ i k popravám. Dne 9. listopadu přišla z Paříže zpráva o Rathově úmrtí. Bylo to zrovna v den, kdy si představitelé německé Říše připomínali svůj nepovedený pokus o převrat z roku 1923, takzvaný _____, za který byl _____ na několik měsíců zatčen. V Mnichově

se vzpomínkového srazu účastnil i _____,
který pronesl výrazně protižidovsky zaměřený projev, a tím přímo
podnítl výtržnosti, které se z ulic Mnichova rozšířily po
_____. Goebbelsova výzva k útoku se dokonce
šířila i _____.

DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKY

- Jak velký vliv měl Grynszpánův čin na následné protižidovské akce?
Byl opravdu spouštěč, nebo jen záminka?
- Co všechno se dělo během „křišťálové noci“? Které objekty byly
ničeny?
- Jak bylo bezprostředně po „křišťálové noci“ naloženo s židovským
obyvatelstvem?
- Zkuste vyjmenovat oblasti a postupy, jakými byli Židé ještě před
začátkem války vylučováni na okraj společnosti, a jak se situace
vyvíjela během války.

ČESKÉ POHRANIČÍ

V noci z 29. na 30. září _____ byla mezi Německem, Velkou Británií, Itálií a Francií podepsána _____, ve které bylo rozhodnuto, že Československo musí postoupit území obývané Němci Německu. Kritériem pro zabránění území byla _____ hranice německy mluvících občanů zde žijících. České pohraničí tak bylo v podstatě celé odtrženo od Československa a postupně se zde začala naplno uplatňovat nacistická protižidovská politika. Utlačována byla nejen židovská, ale i _____ menšina.

Do roku 1938 bylo české pohraničí cílem, kam mířilo mnoho německých uprchlíků z řad Židů i _____ nesouhlasících s nacistickým režimem. Avšak po německém _____ Rakouska, který proběhl 12. března 1938, se situace změnila a tito uprchlíci se posouvali dál do _____, mnozí se snažili odejít až do _____ . Po zabránění sudetského území (kým) _____ se situace uprchlíků ještě zhoršila.

K roku 1938 bylo v českém pohraničí evidováno sedmdesát fungujících židovských _____. Největší obce byly v regionech, kde byl výrazně rozvinut průmysl. Sem patřil například _____, _____ či _____ a obce zde měly kolem 1 000 až 2 000 členů, Teplice až 4 000 členů. Židovské obce vlastnily poměrně velký movitý i nemovitý majetek. Do majetku se počítaly i staré _____, které stály na místech již dříve zaniklých obcí. Během září a října 1938 začala většina židovského obyvatelstva odcházet a mnoho obcí ukončilo svou činnost. Při odchodu se členové obcí snažili zachránit co nejvíce důležitých písemností a _____, které by jim usnadnily pobyt na novém místě. Uprchlíci ze severu odcházeli vedle Prahy především do _____, kde se počet členů obce zčtyřnásobil.

Během let 1938 a 1939 vznikly dvě nové organizace, které se mimo jiné zabývaly řešením problematiky majetku, nejen židovského. Úřad _____

a _____.

Obě organizace vznikly ve Vídni a jejich úkolem bylo podřídit veškeré spolky, profesní sdružení i humanitární organizace jednotnému vedení NSDAP. Po anexi českého pohraničí vznikla správa úřadu Komisaře i v _____ a pod jeho pravomoc spadalo celé obsazené území. Do kompetence úřadu byly zahrnuty všechny židovské spolky, humanitární, sionistické i sportovní organizace, později i _____, které byly pomocí tohoto úřadu téměř všechny zlikvidovány. Likvidace představovala zabavení veškerého movitého i nemovitého majetku obcí.

DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKY

- Pokuste se vysvětlit pojem židovská obec.
- Vyjmenujte alespoň některé české obce, kterých se „křišťálová noc“ dotkla.
- Co se stalo se synagogami, hřbitovy a dalšími židovskými objekty po likvidaci židovských obcí?
- Proč měla Říše takový zájem na zrušení židovských obcí?